

DE PSYCHOLOGIE VAN DE STOFMENS

11 april 1958

Goedenavond vrienden.

Aan het begin van deze bijeenkomst moet ik u er aan herinneren, dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Wij verzoeken u dan ook zelfstandig na te denken. Deze avond is vraagavond en hiermede is dan de inleiding weer achter de rug.

Een onderwerp te nemen voor een avond als deze is gelijktijdig erg gemakkelijk en erg moeilijk. Wij kunnen over elk onderwerp spreken, maar aan de andere kant ook weer: hoe kunnen wij over een onderwerp spreken op een wijze, die ook voor u betekenis heeft. Daarom zou ik graag de mensheid eens vanuit een ietwat psychologisch standpunt bezien. Hieraan geven wij de titel: PSYCHOLOGIE VAN DE STOFMENS.

Wanneer de mensen op de wereld leven, hebben zij allen hun eigen instelling tegenover het leven, hun eigen achtergronden en hun eigen denkwijzen. Dat is voor ons meestal wel tamelijk moeilijk, want je kunt nu wel gaan zoeken naar de grootste gemene deler, maar dan zul je ook heel ver moeten blijven onder hetgeen je enkelen misschien zou kunnen geven. Aan de andere kant kun je natuurlijk de eisen van de doorsnee-mens wel helemaal opzij gaan zetten en brengen wat je goed vindt, zonder meer. Maar dan staan wij weer voor het bezwaar, dat het grootste deel van ons gehoor dan wegloopt en zegt: die nonsens, die praatjes, dat onnozele gebazel interesseert mij niet. U zult dus begrijpen, dat wij alleen al om onze sprekers een mogelijkheid te geven hun publiek ook inderdaad te bereiken, een studie hebben moeten maken van wat de mens in doorsnee zoal is. Een paar punten hiervan zou ik u nu graag eens verklaren. Dan begrijpt u misschien beter, waarom wij sommige dingen nog al eens doen.

In de eerste plaats blijkt ons steeds weer, dat er een aanmerkelijk verschil bestaat tussen het mannelijke en het vrouwelijke denken. Is de vrouw veelal geneigd tot mystiek en laat zij zich gaarne door gevoelsredenen bewegen, de man daarentegen schaamt zich vaak voor zijn gevoelens en zoekt zijn kracht in een redenering, waaraan hij houvast heeft, die redelijk is. Zouden wij zuiver en logisch spreken, zonder daarmede een gevoelselement aan toe te voegen, dan vrees ik dat - de bijeenkomst van déze avond eens overziende - er dan maar een zeer klein deel van de thans aanwezigen opgekomen zouden zijn. Wanneer u rond kijkt en de vele lege plaatsen ziet, dan zult u begrijpen, dat wij alles doen om er voor te zorgen, dat ons gehoor althans enigszins op peil blijft. Aan de andere kant blijkt, dat wanneer wij alleen op het gevoel zouden werken en overvloedig gebruik zouden maken van de door velen zo gaarne gehoorde pathos, wij daarmede een ander en vaak zeer belangrijk deel af zouden stoten van degenen, die misschien toch ook uit onze leringen iets zouden kunnen verwerven.

Zo komen wij dan tot een analyse van de gemiddelde psychische gestelheid van de mensen en, voor deze kring wel, in de eerste plaats van het volk van Nederland. Nu vallen ons onmiddellijk een paar punten op. In de eerste plaats is men over het algemeen nuchter en meer stoffelijk georiënteerd. Het streven naar het geestelijke is in de meeste gevallen te zien als een zoeken naar compensatie voor datgene, wat in het leven wordt begeerd, maar niet of niet voldoende bereikt kan worden. Idealen heeft de Nederlander echter ongetwijfeld wel. Toch staat daarin de man veelal ver achter bij de vrouwelijke helft van de bevolking. Het schijnt, dat de Nederlandse man niet zo goed kan dromen als de vrouw en daardoor vaak ook minder inzicht heeft in de mogelijkheden, die zouden kunnen bestaan. Voordat ik nu het mannelijk deel van mijn toehoorders geheel tegen mij krijg, wil ik hier onmiddellijk aan toe voegen, dat de Nederlandse vrouw over het algemeen te klein denkt en ziet, wanneer zij tot een verwerkelijken van haar dromen over wil gaan. De Nederlandse man, juist omdat hij niet idealistisch is en zich niet graag op onbekend terrein waagt, zal over het algemeen onderzoeken, nadenken en eerst na zorgvuldige beschouwing van het bewuste terrein zijn besluiten nemen. Hij gaat dus niet, zoals de vrouw, op een klein voorbeeld af, of (op) een idee van wat de bevolking is, maar overziet zoveel mogelijk het geheel en richt zich in de eerste plaats op de mogelijkheden, die daar blijken

te bestaan. De man werkt dus met de bestaande mogelijkheid, de vrouw droomt over al, wat op het ogenblik nog niet mogelijk is. Onder ons gezegd en gezwezen: zij drijft de man er dan meestal toe dat mogelijk te maken. Geestelijk gezien betekent dit, dat de man in Nederland vaak - neem mij niet kwalijk, heren -, wat bekrompen denkt. Hij is niet fanatiek en houdt van leven en laten leven, maar hij voelt zich toch ook niet gedwongen op te stijgen tot in de bovenste rijen van de esoterici. Hij neemt meestal genoeg met een geloof, dat gemakkelijk, of voor hem dan nog, wel aanvaardbaar is. De verantwoording voor het geestelijke laat hij bij voorkeur aan anderen over. Er zijn hier natuurlijk wel uitzonderingen, maar het aantal uitzonderingen is te klein om hierdoor mijn oordeel over het geheel te laten beïnvloeden.

Hieruit volgt verder, dat het mannelijk deel van de Nederlandse bevolking - zonder nu direct a-religieus te zijn - toch zeker niet door een innerlijke vroomheid wordt gedragen. De vrouw daarentegen, ofschoon zij uiterlijk even vaak de geloofswaarden, ritueel, kerkbezoek e.d. achterwege laat, is veeleer geneigd te zoeken naar het kosmische en het hogere. Daarbij verliest zij de werkelijkheid wel eens uit het oog. Aan de andere kant vindt zij op deze manier juist de mogelijkheid om juist door haar zoeken en denken, ongeacht de vele fouten die zij daarbij vaak maakt, zich een inzicht te verwerven in geestelijke mogelijkheden op een wijze, die wel bevredigend kan zijn. De vrouw baseert haar denken in de eerste plaats meestal op hetgeen zij aanvoelt. Zij is in wezen emotioneel. Haar beweegredenen, ongeachte de mooie rationalisatie die zij later vaak weet te geven, vloeien uit het gevoelsleven voort. Het resultaat is soms bewonderenswaardig, in andere gevallen ontstellend.

Wat is nu de basis van al deze waarden? In de eerste plaats blijkt dan, dat de laatste wereldoorlog wel een zeer grote invloed heeft gehad op het denken en handelen van het mannelijke deel van de bevolking. Men heeft veel doorgemaakt, wat de vrouw niet, of niet in die mate heeft hoeven door te maken. Het gevolg was, dat hij afstand moest doen en wist te doen van vele dingen, die in zijn wereld tot op dat ogenblik normaal waren. Jarenlang was hij onzeker, gevoelde zich opgejaagd, moest soms onder niet al te prettige condities ver van huis ongewende arbeid verrichten; stond in andere gevallen ook onder een voortdurende druk van bezettende macht, openbare mening, enz. Hierdoor heeft hij veel dingen, die overbodig bleken, van zich geworpen. In plaats van troost te zoeken bij de wil Gods, heeft hij als opstanding dit gedaan met een brengun (Eng. Machinegeweer; Red.), wanneer hij er maar een te pakken kon krijgen. Wanneer hij honger had, moest hij, - een grote slag voor zijn trots - het verwerven van voedsel in de laatste jaren aan de vrouw overlaten. Het gevolg was, dat hij diep heeft nagedacht over vele dingen en ongetwijfeld ook niet zonder enig vooroordeel vanuit de oorlog in een meer normale maatschappij is terug gekeerd. Dit vooroordeel heeft vooral betrekking op elke vorm van bestuur of organisatie, die hem z.i. veel van zijn persoonlijke vrijheid zou (ont)nemen. Hij heeft zelfs vaak een innerlijk verzet tegen alles, wat hem dwingt te denken. Hij geeft er de voorkeur aan de verantwoording aan anderen te laten, waar dit slechts mogelijk is. Kan dat niet, dan vecht hij op eigen houtje allereerst voor zijn positie en wat hijzelf van het leven verlangt.

Bij de vrouw ligt dat anders. Enerzijds stond zij, toen de oorlog begon, zeker niet in een aangepaste wereld. Zij had voordien juist een periode van grote sociale ontwikkeling doorgemaakt, n.l. de emancipatie, die de vrouw langzaamaan een geheel eigen plaats in de maatschappij deed innemen. Zij was dan ook in het begin al niet in staat de lankmoedigheid op te brengen, die de man nog bezat. Integendeel, door de intensiteit van haar gevoelens, haar strijdbaarheid, werd zij in nieuwe avonturen gedragen op een wijze, die vaak ontstellend is. Wij mogen rustig vaststellen, dat vele vrouwen in de oorlog hier in Nederland grotere risico's hebben gelopen dan de mannen, dat zij fanatieker ware en meer haatdragend. Zij zijn vaak feller en minder evenwichtig dan de man, omdat vele vrouwen hun juiste verhouding tot en plaats in de wereld nog niet hebben gevonden. Die onevenwichtigheid is in vele gevallen de oorzaak ervan, dat zij geen vaste verhoudingen kan aanvaarden, waarbij de wereld een gefixeerd beeld wordt voor het bewustzijn. Het schijnt haar vaak zwaar te vallen om aan te nemen, dat je binnen de maatschappij je doel vaak het beste op die en die manier, volgens bekende regels en voorschriften, kunt bereiken. De vrouw is, vooral de laatste jaren, revolutionair. Zij gaat op haar gevoelens af en schroomt niet om, wanneer haar dit begeerlijk, of nodig blijkt, alle geldende wetten en gebruiken met voeten te treden. Datgene, wat in haar echter als bewustzijn ontwaakt, is haar heilig. Daar vecht zij voor. Daarom zien wij de vrouw over het algemeen meer op bijeenkomsten als deze dan de man. Hier vindt zij een gevoelszekerheid, een denkwijze, die aangepast kan worden aan haar behoeften en

haar zoeken. Het gaat hier niet slechts om het contact met overgeganen, hoewel dit voor velen een belangrijke factor en een grote troost is. Zij vindt hier echter ook een andere levensinhoud dan de meeste delen van de maatschappij. Onder meer een verdraagzaamheid, die niet meer is gebaseerd op wetten, maar op de innerlijke noodzaak. Zij vindt hier geen toornige God, maar een liefdevolle kracht, die haar voortdurend zal helpen en behoeden. Hieruit put zij vaak de kracht om in het leven verder te gaan en haar positie, ook als sekse, steeds meer gelijkwaardig te maken aan die van de man. Ook al zijn vele van degenen, die hier komen, deze feministische gedachten vreemd, zal hun gedrag toch in de meeste gevallen kunnen bewijzen, dat zij, - zij het niet met woorden, - dit streven voor zich toch wel metterdaad bevestigen.

Een volgende vraag is: Hoe is het gesteld met het intellect? Nu moet ik van te voren erbij zeggen, dat ik hier alleen maar een gemiddelde norm kan geven. Ik kan u bv. niet vertellen, dat alle mannen in Nederland knap en geleerd zijn, want onder ons gezegd, er zit een knap stelletje suffers onder. Aan de andere kant kunnen wij ook niet gaan zeggen, dat de vrouwen steeds meer open staan voor de grote wereld en de waarheden, die daarin gelegen zijn. Want er zijn er maar al te veel, die net als kippen in hun eigen rennetje belangrijk zijn, maar aan wie de wereld voorbij gaat. Dit is werkelijk waar. Ons blijkt nu, dat de interesse van de man in de laatste tijden zo hij al intellectuele interesses heeft - veelal de technische en wetenschappelijke richting in gaat. Hij zoekt naar een methode om zich wat meer onafhankelijk te maken van de maatschappij rond hem. Hij zoekt inzicht in al, wat er rond hem beweegt aan voertuigen en technische installaties. Hij denkt na over arbeidsprocessen en rationaliseert deze waar hij kan, zelfs wanneer hij er eigenlijk niets mee te maken heeft. Hij vormt zich een beeld van de wereldpolitiek en kan zich betrekkelijk sterk verdiepen in de problemen, die ermee gepaard gaan. Ofschoon t.o.v. de buitenwereld natuurlijk de holle vaten nog altijd het hardst klinken, kan toch worden aangenomen, dat de mannelijke delen van de Nederlandse bevolking een redelijk inzicht weten te verkrijgen in de werkelijke toestand van de wereld. Zij nemen allang niet meer alles voor zoete koek aan, wat men hen van hogerhand opdiend. Voor de man dus een leven dat zich in hoofdzaak met de meer praktische kanten en dan nog in hoofdzaak van het stoffelijke leven bezig houdt.

Maar nu de vrouw. De vrouw leest inderdaad ook geregeld de courant. Zij luistert ook naar politieke verhandelingen en heeft een eigen oordeel. Dit oordeel is echter niet gebaseerd op de toestanden en noodzaken van het heden, maar wederom op gevoelsreacties. Zij reageert bv. "Ach, die arme mensen, hoe kan men dat toelaten? Daaraan moet iets gedaan worden. Dat arme hondje de ruimte in? Dat is een misdad", etc. Dit hoofdzakelijk op de gevoelens afgaan maakt in praktische zin de vrouw tot een gevaarlijk element. Niet zoals u misschien aanneemt, vooral in haar jeugd en voor de man, maar voor de gehele wereld in haar huidige toestand. Zij zou deze wereld zo graag behandelen zoals zij het haar huishouden doet. Voor haar is een opstand iets, wat je af moet schakelen, net zoals je een gaskraantje dicht zet, wanneer de melk over dreigt te koken. Deze wijze van denken en handelen betekent voor ons, wanneer wij spreken, dat wij de nadruk vaak zullen moeten leggen op gevoelswaarden. Dat wij daarnaast een juist inzicht moeten trachten te geven in de vele geromantiseerde voorstellingen, die er omtrent uw en onze wereld altijd bestaan hebben.

Verder blijkt ons, dat de vrouw bijzonder geporteerd is voor beschrijvingen uit onze wereld. Nu gaan wij ons daaraan niet te buiten. Soms doen zij mij denken aan de kinderen, die overal bij de reisbureaus gaan vragen om een foldertje, waarmee zij dan kunnen dromen over Californië, ofschoon zij weten, dat zij nog lange jaren hun eigen land niet zullen kunnen verlaten. De man vraagt ook naar het hiernamaals. Hij doet dit echter meer als een emigrant. Hij wil weten, hoe de zakelijke verhoudingen daar zijn, hoe hij daar voet aan de grond kan krijgen. Met al deze dingen moeten wij rekening houden. Daarom is ons werken in Nederland tot een vreemd mengsel geworden van feitenmateriaal, van esoterische beschouwingen en lezingen, die, ofschoon zeker niet zonder inhoud, rationeel bezien wel wat in de lucht hangen. Op deze wijze kunnen wij dan het grootste gedeelte van ons gehoor redelijk tevreden stellen.

In andere landen is het anders. Bijvoorbeeld, ik spreek hier zo onbevooroordeeld mogelijk over de verschillen tussen man en vrouw. Dat zou ik in de U.S.A. niet graag doen. Wij hebben ook een groep in de U.S.A., maar daar zou ik het niet kunnen wagen om kritiek te geven op de vrouw, zonder deze in een wel zeer geestelijk vlak te houden. Want, zou ik op meer stoffelijke vlak kritiek uit durven oefenen, dan zou het organisatorisch talent, het vrouwelijk gevoel van meerwaardigheid, dat daar bestaat, met een jeugdig enthousiasme op de voorgrond treden,

waardoor men niet alleen ons als sprekers zou verwerpen, maar het ook de persoon door wie wij spreken het heel lastig zouden maken. De man in de U.S.A. is veel praktischer aangelegd dan men hier is. Hij voelt alleen voor de praktijk. Dit betekent in zijn denken, dat je met geestelijke lessen ook moet kunnen leren, hoe je een zaak opbouwt. Dat niet alleen raad moet worden gegeven over geestelijke- en zielsproblemen, maar ook over de beste manier, waarop je een levensverzekering kunt afsluiten. Hij verlangt niet alleen gegevens over het leven in het hiernamaals, maar ook naar gegevens omtrent de weerscondities op de route, de highway, op een bepaalde dag, wanneer hij bv. met vakantie daarlangs zal trekken. Een geheel andere instelling dus.

Wanneer wij die menselijke psyche echter nog wat nader gaan bezien, dan zeg je toch: ondanks alles, ondanks de grote verschillen die er van land tot land blijken te bestaan, schijnt de mens toch één ding gemeen te hebben, namelijk een innerlijk gevoel van grote onzekerheid. Alle mensen, die bij ons komen, vragen op enigerlei wijze om troost, om bescherming, om leiding. Die wordt hen gaarne gegeven. Maar wij kunnen niet de verantwoording op ons nemen van allen, die ons om raad en dergelijke benaderen op aarde. Dat is onmogelijk. Toch zou men van ons verlangen dat wij een garantie geven, zoals: indien je nu maar zo en zo doet, dan gebeurt er zeker dit en dat... Men zou verlangen, dat wij de besluiten nemen voor de mensen, omdat zijzelf het nemen van besluiten te lastig vinden, of misschien te belangrijk. Dat kunnen wij natuurlijk niet. Arme mensheid, die zo onzeker is. Want een dergelijke onzekerheid wijst erop, dat je eigenlijk met je eigen leven geen raad weet. De meneer, die denkt, dat ik nu ook weer eens op het gevoel wil gaan werken, heeft het mis. Ik stel alleen maar vast.

Ik stel vast, dat de mensheid arm is, omdat zij geen werkelijk besef heeft van haar wezen, haar inhoud en haar mogelijkheid. Arm ook, omdat zij meestal betrekkelijk doelloos door de wereld gaat en slechts in weinige gevallen uiteindelijk een doel weet te vinden, dat niet voor enkele jaren, maar voor heel het leven inhoud geeft aan het bestaan. De werkelijke inhoud van het bestaan zou men, aangepast aan de huidige omstandigheden, misschien het beste als volgt kunnen omschrijven:

Elke mens, verzet zich tegen regels en wetten, zolang dezen bestaan. Zodra zij wegvallen, is hij echter geneigd zich juist daarop te beroepen en zich daaraan vast te houden. De reden is dat het risico bij het zich niet aan de gebruiken houden, voor hem dan groter wordt. Om inhoud te geven aan het bestaan op een wijze die verder gaat dan het vervelend stoffelijke, moet de mens zich dan ook niet te veel wetten stellen. Er zijn al voldoende regels, waaraan men zich wel houden moet, omdat men daaraan niets kan veranderen. Maak je zelf je regels. Dwing jezelf niet tot het aanvaarden van een bepaalde regelmaat. Wees jezelf zo goed als je kunt.

In de tweede plaats mag je je nooit voorstellen, dat een ander werkelijk beslissen kan, wat er met je gebeurt. Wanneer je wilt, kun je altijd datgene verwerkelijken, wat je voor ogen staat. Wanneer je werkelijk wilt en streeft, kun je altijd een toestand bereiken, waarin je tevreden bent, waarin je geluk vindt.

Onthoud: alleen zij, die werkelijk arm zijn aan geestelijke waarden, eisen van de wereld. De (werkelijk) rijken in het leven zijn zij, die de wereld iets kunnen geven. Daarmee bedoel ik niet alleen geld, maar ook tijd, belangstelling; interesse voor de zaken van anderen, medegevoel. Hierdoor krijgt je leven inhoud en betekenis. Wanneer je begrijpt, hoeveel je betekent, of betekenen kunt voor je medemens, kom je uit zonder het gevoel, dat je steun moet hebben. Steun kunnen geven, maakt het leven rijker dan steun ontvangen.

Voor de man en de vrouw, in het bijzonder de man en de vrouw hier in Nederland, zou ik het volgende willen zeggen. Verlang niets van een ander, tenzij je zelf dit ook ruimschoots kunt geven. Zoek niet voor niets te verwerven. Denk niet, dat wereld, dat het leven door een soort loterij, te veroveren of te overwinnen is. Denk niet, dat het toeval u wel te hulp zal komen. Reken niet op de geest, of een wonderdadig ingrijpen van een engel Gods. Vertrouw op jezelf. Wanneer je meent, dat het nodig is ergens iets aan te doen, doe het. Doe het niet alleen met een paar woorden, maar met heel je wezen, met al je denken, je spreken en je werken. Weest actief. Wanneer je het niet eens bent met iets wat gebeurt, zeg het. Spreek het uit, zorg, dat het bekend wordt. Wanneer je het er wel mee eens bent, zorg dan ook dat het bekend wordt. Doe niet zoals velen, die eerst naar de tandarts gaan, wanneer zij met dik gezwollen konen, kermende over de vloer zouden willen kruipen. Het heet tegenwoordig, naar ik meen, normaal, wanneer je je tanden regelmatig laat onderzoeken. Het zou dan ook heel normaal zijn, als je de wereld regelmatig laat weten, hoe je denkt, wie je bent, wat je wilt. Het heeft geen zin het leven aan je

voorbij te laten gaan. Door het leven te aanvaarden en jezelf voortdurend daarin uit te drukken, voorkom je, dat je er geheel van vervreemdt.

Waar dit alles nogal stoffelijk lijkt, wil ik er nog iets van meer geestelijke betekenis aan toe voegen. In Nederland heeft het volk erfelijke kwaliteiten en eigenschappen mee gekregen, die het geestelijk een voordeel bezorgen. De erfelijkheid van de Nederlander bevordert kalmte, koelbloedigheid, inzicht, terwijl aan de andere kant voldoende enthousiasme overblijft om ook een avontuur aan te durven. Het heeft geen zin hier nog eens "hoera" te gaan roepen over de tijd van de Ruyter en Tromp. Dat is voorbij. Maar vandaag leeft in Nederland nog hetzelfde vermogen om, wanneer het noodzakelijk blijkt voor eigen belangen, een risico te aanvaarden en desnoods met inferieure middelen strijdende, toch te winnen. Dit betekent voor elke geest, die hier een lichaam krijgt en in de stof moet leven, dat hij zijn persoonlijkheid op een gelijkelijke wijze moet ontwikkelen en in de stof moet uitdrukken. Voor wonderen is er in Nederland weinig plaats. Teminste niet voor wonderen van een plotselinge geestelijke ontwikkeling. Het moet, gezien de stoffelijke mogelijkheden, eerder langzaam en geleidelijk gaan. Alle geestelijk beleven moet langzaam groeien, wil het betekenis krijgen. Het moet a.h.w. af te wegen en te overzien zijn. Maar wanneer je geen eisen stelt, niet verwacht, dat je opeens tot een hoger Licht zult ontwaken, doch dankbaar gebruik maakt van elk middel, wat je gegeven is, dan meen ik, dat juist in dit kleine land resultaten van groot belang te bereiken zijn.

In dit kleine land, met zijn wat vreemd volk, bestaat zeker de mogelijkheid om geestelijk zeer hoog te stijgen. De Nederlanders zijn allang niet meer de Chinezen van Europa. Die ijver, die beperking van aanspraken aan het leven is voorbij. De Nederlanders zijn echter wel geestelijk geworden tot een van de grotere krachten van Europa. Dit, omdat zij ondanks alles, toch steeds weer tot een geestelijk bezien, tot een idealistisch handelen kunnen komen; omdat zij steeds weer een geestelijke drang weten te uiten op een kenbare wijze. Dit betekent, dat in de Nederlander geestelijke gaven niet zo snel tot ontplooiing zullen komen dan elders, maar dat zij zich intenser, juister en voller zullen kunnen ontwikkelen dan bij vele andere volkeren, wanneer zij eenmaal ontwaken. Wanneer Nederland eenmaal zal beseffen, wat geestelijke waarheid is, zal het intenser in geestelijke krachten door kunnen dringen en grotere resultaten kunnen behalen dan vele anderen, die thans schijnbaar verder zijn.

Wij zullen nog eens even zien, wat voor voordelen men hier dan wel heeft. De Nederlander houdt er niet van de zaken oppervlakkig af te doen. Toch wordt hij bij zijn vorderingen niet belemmerd door wat men wel eens noemt, die Deutsche Gründlichkeit. Die grondigheid heeft ongetwijfeld vaak zijn voordeel. Voor de eenling betekent het echter een grote belemmering, daar te vele mogelijkheden en sporen dan geheel moeten worden nagegaan. Daardoor is een gebruik van krachten op het juiste punt en ogenblik moeilijk. In Nederland heeft men hier niet zoveel last van. Ook heeft men niet de beperking van een superioriteitsbesef, zoals dit op het ogenblik nog leeft in grote delen van het Britse volk. Enerzijds gaf dit aanleiding tot een beter aanvaarden en intenser beleven van de waarden van het spiritisme en schiep op dit gebied bv. veel betere mogelijkheden dan in vele andere landen.

Aan de andere kant wordt door dit zich meerdere achten, het gebruik hiervan al snel vervormd tot een soort kerkelijkheid. Hierbij is niet eigen (be)leven, maar eerder een aanvaarde reeks van stellingen, de kracht die deze waarheid verspreidt en vaststelt. Dit brengt een vervlakking van het persoonlijk geestelijk leven met zich. Ook wordt de Nederlander niet belemmerd door de jeugdige impulsiviteit van de Amerikaan, met zijn zucht tot overtreffen, tot snel doen, met de hartstocht tot improviseren. Ook wordt hij niet gekweld door de stoffelijk vaak bepalende hartstochtelijkheid van vele zuiderse volkeren. Het niet beheersen van vreugde en woede betekent, dat de mens, zonder te willen, vaak van het ene tot het andere uiterste over zal gaan. Men staat er dus wel goed voor hier.

Wanneer je geestelijk nu over een dergelijke stoffelijke basis kunt beschikken, kun je geestelijk toch zeker veel bereiken. Laat ons het opsommen. De weg van de man op deze basis: zoeken, leren, beschouwen. Daarna: kennen, door kennis te aanvaarden van het voordien niet gekende. Uit het schijnbare onkenbare een ontplooiing van het "Ik". Hieruit een ontwaken van het "Ik" tot ander en hoger bestaan. Dit betekent dan een nieuwe en gunstige impuls voor zowel stoffelijke als geestelijke waarden. Voor de vrouw: nuchter en gestaag, uitgaande van het geloof en verlangen, komen tot een rationalisatie van het zijn in de wereld, die het weten tot noodzaak maakt,

en de studie, die in de eerste plaats een zoeken naar bevestiging van al het aangevoelde betekent. Dit maakt het echter mogelijk vele tot dan niet voldoende opgemerkte, maar belangrijke kleinigheden in eigen leven naar voren te brengen. Ten derde: bevrijding van de kleine, normaal genoemde normen en een uitbreiden van eigen overzicht. Hierdoor een versterken van eigen wil en een juister richten daarvan. Hierdoor ook de mogelijkheid om vele geestelijke waarden intenser te beleven. Hierbij een vlugger ontwaken van bepaalde semi-geestelijke kwaliteiten, die bij de man over het algemeen nog een langere tijd blijven sluimeren. Zo komen de vrouwen tot een intenser en bewuster contact met geestelijke werelden. Hieruit kan door het aanvaarden van de daarin erkende krachten, de daar geldende genegenheid, verdraagzaamheid, een impuls worden gevonden, waardoor ook de vrouw kan komen tot een volledig bewuste geestelijke ontplooiing van het "Ik" tijdens één enkel stoffelijk leven.

Omdat deze mogelijkheden bestaan, spreken wij over vele dingen. Wij spreken daarover op een wijze, waarvan wij aannemen, dat zij nu eens deze, dan weer gene een bijzondere stoot in de goede richting kan geven. Wij menen, dat wij problemen en vragen bij de mens wakker kunnen roepen, die, mits binnen het "Ik" beantwoord, dit "Ik" in een geheel nieuwe fase van bewustzijn kunnen brengen en zo de ontplooiing van het eigen geestelijke wezen bevorderen. Het is vooral daarom, dat wij niet vergeten altijd weer elk gerecht van esoterie, stoffelijk weten, of geestelijke lering te kruiden met een zekere dosis humor.

De Nederlander is geneigd zichzelf wel eens wat (te) ernstig te nemen. Daarom mogen wij niet vergeten hem zo nu en dan eens te laten lachen, ook om zichzelf. Iemand, die lachend de geestelijke wereld kan aanvaarden, die ten goede handelt, ondanks enige zelfspot, doet daarmee de eerste schrede op het pad van de ware ontwikkeling en vindt zeker in deze richting binnen dit volk de beste mogelijkheden. Nu kunt u zeggen: wij vinden dit mooi, of wij vinden dit niet mooi. Dat is uw zaak. U zou ook kunnen zeggen, ik ben het er niet mee eens. In dat geval, vertel het mij even.

Reactie: Ik spreek hier voor de mannen, die u hebt betiteld als suffers.

Spreker: Ik heb daarbij uitdrukkelijk gezegd: een gedeelte en volgens de gemiddelde waarde.

Reactie: U zult het wel beter weten dan wij. Maar om ons nu suffers te noemen... Dat lijkt mij toch wel een beetje al te scherp. Wanneer u nu nog zegt: homo pubertatis.

Spreker: Zegt u dan liever: wij zijn toch iets anders dan suffers. Dat klinkt in dit verband beter.

Reactie: Dat wij hier zijn, pleit dan toch voor ons weer?

Spreker: Voor u persoonlijk. Maar het feit, dat u mannen hier sterk in de minderheid zijn pleit toch weer voor mijn stelling. Het is hier niet persoonlijk bedoeld. Bovendien, wij nemen, wanneer wij dergelijke feiten vaststellen, altijd maar aan, dat alle aanwezigen daar buiten vallen. Ieder mag echter de schoen aantrekken, wanneer hij meent, dat hij hem past. Ik zal dan toch maar even verklaren, waarom ik een groot deel van de mannen suffers heb genoemd. Indien u daar teminste geen bezwaar tegen hebt.

Reactie: Wij zijn één en al oor.

Spreker: Dat zou ongetwijfeld een gunstige ontwikkeling zijn voor velen, die thans wel meer één en al mond schijnen te zijn. Het mannelijk geslacht in Nederland theoretiseert veel en graag. Dit geschiedt echter altijd met exceptie van eigen persoonlijkheid, zodat het gedrag voor anderen wordt vastgesteld, de eisen aan anderen worden gesteld, terwijl men zelf zondigt op dezelfde wijze als degene, die men daarom veroordeelt. Het is misschien een algemeen menselijke eigenschap, maar hier treedt deze toch wel heel sterk naar voren. De man redeneert redelijk. Zijn argumenten zijn redelijk, maar hij weigert maar al te vaak het redelijke erkende in de praktijk te brengen. De man is bang voor veel, zo niet alles, wat nieuw is. Waarschijnlijk omdat hij vreest daardoor zelf a.h.w. te verouderen. Vaak geeft hij regels of verkondigt hij leerstellingen, die, wanneer hij ze zelf ontleeft, voor hemzelf zeker niet aanvaardbaar zijn. Dus laat hij bewust de ontleding na. Zijn vasthouden aan dergelijke stellingen en regels verklaart hij dan met de noodzakelijkheid daarvan voor anderen, in plaats van eerlijk toe te geven, dat de werkelijke oorzaak zijn geestelijke luiheid is. Wanneer ik al deze punten samenvat, zeg ik dus, over het gemiddelde genomen, vind ik de mannen hier inderdaad wel suf.

Reactie: Daar kunnen wij het mee doen.

Spreker: Dat hoop ik. Indien u het niet wilt, hoeft u het zich niet aan te trekken, want zover het mij betreft, noemt een ieder zich een paragon (beroemd diamant; red.) van wijsheid en inzicht, indien hij wil. Wat ik hier zeg, kunt u aan de praktijk in Nederland toetsen. Er zijn ook in Nederland 10.000 automobilisten, die steeds weer spreken over het onverantwoord rijden van anderen, die maar snijden en inhalen zonder ook maar even uit te kijken. Zij vergeten, dat zij zich zelf voortdurend aan dezelfde zonden schuldig maken. Het is in alle landen misschien hetzelfde, maar wij hebben het hier nu allereerst wel over Nederland. Men spreekt over politieke noodzaken en het feit, dat er offers moeten worden gebracht. Daarop stelt men voor zich, extra eisen, opdat anderen in staat zullen zijn een extra offer te brengen. Men betoogt vaak, dat geestelijke vrijheid het hoogste goed is. Vervolgens maakt men het ieder meer en meer onmogelijk zijn eigen mening uit te spreken en dwingt zo mogelijk een ieder naar de eigen overtuiging te luisteren. Al deze punten wijzen op een voortdurend tegenspraak van denken en handelen. Wanneer deze uit een emotionele gesteldheid, een zekere puberteit van dit deel van het volk wordt geboren, dan kunnen wij deze verschijnselen eventueel nog aanvaarden als een tijdsverschijnsel. Maar die puberteit duurt dan toch wel heel lang. (Zoals) in de dagen van Rembrandt van Rijn, van Vader Cats en Drees, gelden (nu) nog steeds deze zelfde feiten, deze zelfde waarden. De uiterlijke vormen van het leven zijn veranderd, echter zonder dat de innerlijke gesteldheid en wijze van handelen bij de doorsnee Nederlander veel veranderde. Het voorgaande was voor mij de aanleiding tot het gebruiken van het woord sufferds. Ik heb dit woord gebruikt om andere, minder aangename te vermijden.

Ik zou hier een Engels schrijver kunnen citeren, die, in de vorige eeuw, na een bezoek aan Nederland, sprak over "Struise vrouwen, vol aantrekkelijkheden, en mannen, die voor zich heen staren als de stompzinnige krentenwegers, die zij zijn". Zo kunnen wij natuurlijk nog een tijd verder gaan. Maar mij ging het zeker niet om die sufferds. Dit woord werd (hier) immers alleen maar gebruikt om op een bepaald punt wat de nadruk te leggen. Overigenss mogen wij de mannen sufferds noemen, heren - om u even te troosten - zijn niet vele vrouwen zo ijdel, dat zij menen, dat iedereen hen slechts kan zien, zoals zij zichzelf zien?

Opmerking: Mannen zijn ook ijdel.

Spreker: Wij kunnen dat verschil in ijdelheid nog wel even ontleden, al wordt daardoor de avond steeds lichter van gehalte. De ijdelheid van de man en de vrouw is hierdoor te onderscheiden: de vrouw poetst zich het meest op, wanneer zij andere vrouwen ontmoet. De man is echter dan ijdel, wanneer hij een vrouw bevallen wil. Met andere woorden, bij de man komt genoemde ijdelheid veelal voort uit het instinct tot werven, op veroveren gebaseerd. Bij de vrouw echter in de meeste gevallen op een strijdlustig elkaar de ogen uit willen steken. Om echter te voorkomen, dat wij alleen met deze oppervlakkigheden - want dit zijn het ondertussen geworden - bezig blijven, meen ik, dat ik er verstandig aan zou doen het woord over te geven aan onze tweede spreker. Deze behandelt voor u een eigen onderwerp.
Goedenavond.

HET GEESTELIJK LICHT EN DE GEESTELIJKE KRACHT

Goedenavond vrienden.

Het onderwerp, dat ik met u wil gaan behandelen, verschilt zoveel van het vorige, dat ik even wil wachten, om de volle aandacht op te eisen voor mijn onderwerp. Ik zou met u willen spreken over het Licht. Niet over het gewone Licht, maar over HET GEESTELIJKE LICHT EN DE GEESTELIJKE KRACHT.

Wij kennen, naar ik meen, allen de grondstellingen, zodat ik deze met een kort herhalen wel als afgedaan mag beschouwen. Wij leven in de Schepping. God is de Schepping en de kracht, die de Schepping leidt, ja, misschien nog meer dan dat. Alle kracht van de Schepper, zoverre zij in de Schepping wordt geuit, is te allen tijde rond ons. Wanneer wij in harmonie zijn met deze kracht, dan kunnen wij ons ook de Schepper zelf bewust worden. Dan ervaren wij dit als een erkennen van nieuwe waarden. Zo noemen wij dit het Licht. Diep in de mens is een vreemde kracht, die haast een geestelijk kompas lijkt te zijn. De mens wordt gedreven door zijn begeren, zijn verlangen en zijn noodzaak. Toch is er een richting, die voor hem de werkelijk belangrijke is, een verlangen, dat in feite de werkelijkheid van zijn leven is. Men zou kunnen zeggen, dat elke mens

georiënteerd is op het Goddelijke op een zodanige wijze, dat hij zijn plaats daar binnen volledig in kan nemen. Zolang wij dit kompas in ons ontkennen, zolang wij als mens of geest menen, dat deze stille stem onbelangrijk is en mag worden verworpen, komen wij niet verder. Het Licht blijft ons een vreemde, legendarische waarde, die ons eigenlijk nooit schijnt te bereiken.

Indien wij echter gehoor geven aan deze innerlijke stem, die ons dwingt tot een voortdurend streven in een bepaalde richting, in ons een hoger weten schept, die onze drijfveer blijkt door alle sferen heen, dan zien wij, dat wij opeens verbonden zijn met krachten, die wij niet geheel kennen. Deze krachten openbaren zich in ons, soms op de meest zonderlinge wijze. Wanneer je met een hart vol verdriet zit, je meent dat je niet meer verder kunt, omdat je hele wereld in puin is gevallen en niets van waarde over schijnt te zijn, dan ontwaken er opeens gedachten in je, die je dan eigenlijk vreemd zijn. Het is, of je, door juist ingesteld te zijn en juist te streven, in jezelf een Licht kunt ontwaren, een vreugdige zekerheid, een wondere kracht, die je onbegrijpelijk voorkomt. Het is een ontwaken tot andere wereld en kracht. Zoals je soms op de wereld ineens uit je gewoonten op kunt schrikken, om je af te vragen: is het dan werkelijk waar, dat deze wereld toch zo mooi is? Er zijn ogenblikken, dat je wakker schrikt en tegen jezelf zegt: heb ik dan zo gefaald? Wordt mij dan in het leven zoveel goeds geboden, wat ik niet aanvaard?

Als je zo gaat denken, zo wakker schrikt, heb je met een bewustwording wel een eerste begin gevonden. Dan wordt het Licht voor je steeds meer kenbaar. Alleen, je kent het nog niet als een kracht rond je. Het is eerder, of je in een duistere kelder zit en door een klein venster naar buiten ziende een klein landschap ontwaart. Het is lichtend en schoon, maar je ziet nog niet, waar het licht vandaan komt. Je kent de zon nog niet. U begrijpt wel, dat dit beleven zonder meer voor ons niet aanvaardbaar is. Wij moeten dus uit de diepte naar boven komen. Wij moeten ons een nieuw doel en beter doel zoeken. Dit doel moet steeds liggen binnen het bewustzijn. Wij mogen er niet op vertrouwen, dat, wanneer wij zelf niet denken en handelen, andere krachten voor ons in zullen grijpen. Wij mogen niet aannemen, dat, wanneer wij nu alleen maar bidden: "God, doe dit even voor ons", dat dit ook zo maar gebeurt. Zelfs indien Hij dit alles voor ons doet, dan zien wij nog niet, weten wij niet... Dan heeft ons leven weinig doel.

Het leven is er, om ons de wereld te doen kennen. Hoe verder wij trachten dat Licht tegemoet te stijgen, hoe groter ook ons overzicht wordt over alles, wat rond ons is. Je krijgt de beschikking over een kennen en weten omtrent alles, wat wij kunnen beschouwen en overzien. Het Licht is immers niet alleen maar een kracht zonder meer. Het is niet alleen maar dat intense gevoel van verheven zijn, of het innig, stille geluk van ontruikt zijn aan de wereld. Het is meer dan dat. Het is weten, het is kennen. Het Licht is de kracht, die alle Zijn regeert. Het is de kracht, die de atomen hun eigenschappen doet verwerven, die de bomen doet groeien en de sterren hun banen doet gaan. Deze kracht is het Licht. Hoe intenser ik daarmee één ben, hoe meer ik uit kan grijpen naar alle bewustzijn, dat in dit Licht aanwezig is. Dan put je onwillekeurig uit de mensheid alles wat voor jou nodig is. Dan grijp je naar de werelden van de geest, wanneer de mensheid niet voldoende antwoord heeft op je zoeken. Dan wordt elke behoefte tot weten in jezelf vervuld.

Je zult steeds streven, steeds zoeken. Want hetgeen je bevatten kunt, is nog niet voldoende om aan je verlangen, je innerlijke honger te voldoen, je wezen te verzadigen. Je verlangt meer. Maar steeds weer kun je blijven putten uit die oneindigheid. Niet slechts kracht, maar vooral bewustzijn. Dat is het belangrijkste. Bewustwording wordt door vele mensen alleen maar gezien als een proces van leren. Ik meen, dat dit niet helemaal juist is. Je zou beter kunnen zeggen, dat bewust worden, betekent steeds meer dingen binnen een geheel samen kunnen brengen.

Voorbeeld: een weide. Eerst ziet u alleen maar sprietten gras, zoals een mier dit ziet. Een woud van sprietten, waar tussen het leven krioelt en zich een weg zoekt naar de veilige woning, of de veste, waarin het volk zich heeft geborgen. Eerst spreek je van bomen, dan leer je spreken van grassprietten. Later zeg je, een grasveld, een weiland. Dan, hier is een deel van de wereld, dat samen met akkers en bossen en velden het leven betekent voor mens en dier. Groter wordt het begrip, het weten vordert en je spreekt van het lagere bewustzijn, dat zijn taak vervult, wanneer het het hogere bewustzijn draagt en voedt. Steeds verder groei je geestelijk. De details krimpen ineen, worden onbelangrijk. Je ziet de kleine dingen van de wereld evenmin als een piloot, die van grote hoogte op de aarde neerziet, een stad anders erkent dan als een nevelige vlek, waarin enkele lijnen misschien nog een stroom, of een hoofdverkeersweg aangeven. Je bent dan te ver weg van het kleine om alle details nog te zien. Je hebt overzicht. Je ziet de relatie tussen de dingen. Je ziet ook de relatie van de stof met geestelijke krachten. In dit erkennen vind je dan de werkelijke betekenis van het Licht voor jezelf. Je beleeft het op een geheel nieuwe manier. Licht

is bewustzijn. Een bewustzijn, dat het ons op de duur mogelijk maakt, juist door het erkennen van de Goddelijke kracht, voor een ogenblik ons alle details ook te realiseren. Wij kunnen dan weer een ogenblik met de mieren onze weg zoeken tussen het gras. Wij kunnen een ogenblik met de mensen staan in de grote stad. Maar wij kunnen de wereld ook beschouwen als van de sterren: een enkele planeet, die eonen lang haar eigen baan blijft trekken rond de zon en zich met die zon reeds een voor mensen onvoorstelbare tijd voortspoedt naar een doel ergens in de ruimte. Terwijl je dit geheel leert overzien, terwijl je erkent, wat die baan betekent, terwijl je leert aanvoelen, wat het leven voor die wereld betekent, vind je ook jezelf.

Dit alles ligt verborgen in het Licht. Ik ben bang, dat men heel vaak vergeet over het Licht te denken als een weten in jezelf. Toch is het dat ook. In vroegere tijden heeft men dit wel eens erkend. Maar snel werd het ook weer vergeten. Een van de grotere Griekse wijsgeren doceerde in de stoa eens: "In mij spreekt de stem der Goden en zij openbaren mij de waarheid van mijn wereld, die ik niet kende. Maar toch blijft de wereld mij gelijk... Deze wijsgeer voelde de waarheid van het Licht aan. Hij zocht naar een begrip van de wereld en vond het Licht, vond een bewustzijn, dat groter bleek, dan hij zich voor kon stellen. Op een onbegrijpelijke wijze voegen zich de feiten tot begrippen samen, rijen de woorden zich tot het juiste betoog (aaneen), zodat hij de leerlingen een inzicht in zijn denken kon geven. Vanuit zijn tijd en voor zich, noemde hij dit de stem van de Goden, want hij wist, dat de Goden alleen maar symbolen zijn van de verschijnselen van de natuur en de krachten die daar achter kunnen schuilen. Weet u, op deze manier vond hij voor zich een waarheid, die zijn wereld niet veranderde, maar wel het leven een andere inhoud gaf.

Dat is het nu juist, wat het Licht voor ons allen kan doen. Het Licht vinden is niet een ten hemel varen. Het is juist het aanvaarden van het werkelijke lot, terwijl je nog staat in de wereld. Als je dit nu doet op christelijke wijze, of volgens de wet van Boeddha, - een ontrukt zijn aan de wereld om tot haar terug te keren, lerarende, zonder ooit meer één te worden met het wereldse detail, - is onbelangrijk. Of je het modern doet, of zoals de oude priesters van Egypte deden door het ervarene om te zetten in een ritueel, of religieus spel, dat alleen weergeeft, wat je in jezelf ervaart, maakt geen werkelijk verschil uit. Het Licht blijft altijd hetzelfde: het Goddelijke, of kosmisch bewustzijn.

Nu is kosmisch bewustzijn een grote term. Maar toch zal de kosmos zelf ook een bewustzijn moeten bezitten, want het is de Schepping, is God. God leeft in alle dingen, God houdt alles in stand. Dan moet de kosmos zelf ook een bewustzijn zijn. Wanneer wij uit dit bewustzijn leren putten, worden wij ons van alle Zijn in de kosmos op andere, op nieuwe wijze bewust. Dan leven wij anders, denken wij anders, dan ziet ons de wereld er anders uit. Zo kunnen wij dan dragen met vreugde, wat voor een ander een vernietigend leed betekent. Dan kunnen wij arbeid verrichten, zoveel, dat het ieder ander zou uitputten en toch nog glimlachen en opgewekt verder gaan als ware alles een feest. Dan kunnen wij, al zijn wij dan misschien niet zo geleerd, soms waarheden vinden en zeggen, die grotere denkers van onze wereld doen duizelen en angstig doen vluchten met het verweer dat zal toch fantasie moeten zijn, dat is waanzin. Het Licht maakt het je mogelijk om, wanneer dat nodig is, door te dringen in de harten van de medemensen. Door te dringen ook in de sferen van Licht en duister. Het is een weten, dat het je mogelijk maakt de Schepping te hanteren. Het is een kunnen, dat het je mogelijk maakt om in de wereld de volmaaktheid te benaderen, zoals deze in je leeft.

Hoe vinden wij dat Licht voor onszelf? Het is belangrijk, dat wij soms uit de beslotenheid van ons eigen zijn uit kunnen wijken naar deze grote wereld, die wij de Lichtende Kracht noemen. In de eerste plaats moeten wij weten, dat het Licht bestaat. Zonder dit Licht, zonder die kracht, zonder deze God, Die ons in stand houdt, heeft het leven geen waarde, heeft het geen zin. Dan wordt het slechts een roekeloos spel van onbeteugelde krachten, die door toeval een mens hebben geboren doen worden met alle lijden, met alle nood en de kleine vreugde, die zijn leven zijn, met daarna dan een sombere duisternis zonder voortbestaan. Dat kunnen wij niet aanvaarden. Dan moeten wij ook aanvaarden, dat de Kracht Gods rond ons is. Dan moeten wij aanvaarden, dat die God ons steeds nabij blijft.

Wanneer wij dit geloof hebben gevonden, moeten wij leren op die God te vertrouwen. Op God te vertrouwen is erg moeilijk. Want soms verlies je dingen, die je zo zeer op prijs hebt gesteld. Dan zou je opstandig willen worden. Soms ontdek je, dat heel de wereld anders is dan je meende. En je denkt bedrogen te zijn. Dat is dan bitter. In deze dingen moet je dan leren zeggen: toch aanvaard ik het Licht. Dan mag je je niet druk gaan maken over wat er morgen gebeurt, of wat

er gisteren gebeurde. Je moet vandaag leven, vandaag, zonder meer. Het is het belangrijkste, wat er in een leven kan bestaan: vandaag te leven in vol vertrouwen op God. Wanneer je voelt, dat iets goed is, vraag je dan niet af wat de risico's zullen zijn voor morgen. Volbreng het in de naam van die Lichtende Kracht. Dan zul je zien, dat die zich ook aan jou openbaart. Zoek je weg. Wanneer je op de vragen van het leven geen antwoord meer weet, vraag dan rustig. Wees stil en vraag om een antwoord. Neem dan de gedachten, zoals zij komen, ook al lijken zij op het eerste gezicht misschien wat onredelijk en dom. Ook al zou je eigenlijk die eerste gedachten willen veranderen, omdat het zó, of toch zó nog beter zou zijn; neem de impuls, zoals zij je wordt gegeven en breng de impuls in de praktijk op een wijze, dat je er niemand door schaadt. Leef de kracht, die rond je is. Dan krijg je ook deel van het bewustzijn, dat in die kracht schuilt. Het Licht vinden en God vinden is alleen maar een kwestie van kunnen aanvaarden. Aanvaarden, dat je een taak hebt in het leven, ook al weet je niet precies welke. Aanvaarden, dat je elke dag weer dingen op je pad vindt, die voor jou nodig zijn en die je moet volbrengen, die je moet ondergaan. Wanneer je dat accepteert, vraag dan niet meer naar morgen, of gisteren. Vraag niet, wat de prijs is, wat het kost, of wat ik ermee verdien. Neem de taak als een heilig iets, een heilig Licht ook, dat je gegeven wordt. Dan leer je het werkelijke Licht kennen.

Er wordt door ons veel over het Licht gesproken. Wij hebben verteld, hoe je soms de wereld ontruikt kunt zijn in een heerlijkheid zó groot, dat de geest er naar de aarde geen redelijk mogelijke herinnering van meebrengt. Maar, vrienden, belangrijker dan dat lijkt mij, dat je voortdurend uit die kracht kunt putten en dat je leert dit ook bewust te doen. Weten, weten en kennis verwervende, die in de praktijk kan worden gebracht en die je op de duur, door deze praktijk wederom, een nieuw bewustzijn kan schenken.

Dit betekent een juistere aanpassing van het "Ik", bij de volmaaktheid van het Goddelijke wezen. Licht moet je beleven. Ik hoop, dat u zelf zult proberen dat Licht te beleven en te aanvaarden. Niet meer spreken dus over je leed en je zorgen, niet meer spreken en denken over de ziekte, die je misschien hebt, of de toestand, die je voor morgen vreest. Leef vandaag, doe wat je te doen wordt gegeven. Onderga, wat je wordt opgelegd, volbreng, wat je gegeven wordt te volbrengen. Leef steeds weer vandaag, zo goed je kunt, terwille van de God, waarin je gelooft. Dan heb je de zekerheid, dat het je altijd zal worden mogelijk gemaakt de taak te vervullen, die je werd opgelegd. Deins niet terug, wanneer er iets op je pad wordt gelegd, wat je vreemd lijkt. Deins niet terug voor anderen, of zij nu veel lijken te weten, dan wel onwetend en ruw schijnen. Deins niet terug, wanneer er beproevingen op je pad komen. Zij zijn immers deel van je taak, deel van je leven.

Vraag je nooit af, wat dit betekent voor je "Ik" en je wensen. Volbreng de taak, die je wordt gegeven vandaag zo goed je kunt. Dan zul je ontdekken, dat steeds meer de wereld rond je tot een levend Licht wordt, waaruit je de kennis en de kracht wordt gegeven om ook reeds in deze wereld de honger naar bewustzijn te verzadigen. Dan wordt het je mogelijk gemaakt om het contact steeds weer na te gaan, zoals het je in werd gegeven; een zoeken naar God, dat eindigen moet in de volmaaktheid.

Dat is de zin en inhoud van mijn betoog. Niet veel misschien, maar toch voldoende.
Goedenavond.

VRAGENRUBRIEK

Goedenavond vrienden.

"Vragenrubriek". Geen persoonlijke vragen.

Vraag: Voor de school van esoterische wijsbegeerte werd een lezing gehouden over dwaalwegen, spiritisme en hypnotisme. Mogelijkheid voor communicatie met geestenwereld werd opengelaten. Spreker zei op een vraag veel verslagen van de O.D.V. gelezen te hebben en met walging vast te stellen, dat dit volgens zijn leer terug te brengen is tot het vlak der psychische rommel. Ik citeer woordelijk. Wat zoud u daarop geantwoord hebben?

Antwoord: Zeer kort zou mijn antwoord gevreesd zijn: Mijn waarde vriend, het feit, dat u hier zo over spreekt, is voor mij het bewijs, dat u niet voldoende door hebt kunnen dringen in hetgeen er

als geestelijke waarheid bestaat. Ik ben bereid uw eigen betoog tot meer verdraagzaamheid en geduld te ontleden. Daarna zullen wij zien, of ook daarin misschien één korrel waarheid schuilt.

Vraag: Was de Egyptische koningin Nefertete zo mooi als zij afgebeeld werd?

Antwoord: Nefertete was schoon, niet omdat zij schoon was boven allen in den lande, maar omdat zij schoon was, dank zij de middelen, waarover zij beschikte om haar wezen zo voordelig mogelijk uit te laten komen.

Vraag: Mensen op Egyptische afbeeldingen hebben twee linkerhanden. De zon had veel handen. Waarom?

Antwoord: De afbeelding met twee linkerhanden is in feite een gelijke weergave van alle gelijkwaardige onderdelen van de mens. Een kwestie van stijl, geen bijzondere symboliek. Wij mogen rustig aannemen, dat er slechts weinige Egyptenaren in feite twee linkerhanden hadden. De zon werd afgebeeld met vele handen om zo aan te geven, hoe zij met haar stralen uitgrijpt in het Al en overal haar vruchtbaarheid en levenbrengende kracht af doet dalen. Symbool van weergave van de Goddelijke kracht, die overal ingrijpt, alles beroert en alles beheerst.

Vraag: Kunt u een overzicht geven van bewustzijnsfasen van de stofmens, inherent aan de leeftijdsfasen van de wieg tot het graf?

Antwoord: Eerste fase: geboorte. Vraag, waarom moet ik de wijde wereld in, ik voelde mij geborgen. Tweede fase: één jaar. Langzaam begrijpen, dat er zoveel rond je is, dat je eigen gedachten en dromen van minder belang lijken. Van 1ste tot ongeveer 5de jaar: beperkt bewustzijn van de wereld, waarin primitieve voorstellingen aan de hand van enkele ervaringen worden gezien als bepalend voor heel de wereld. Na deze periode van generaliseren een periode van vragen, die meestal loopt van 4 tot 9 jaar. Dit is een zoeken naar de achtergronden en redenen van het leven. Uiting: het vaak voor ouderen vervelende woord: waarom. Men vormt zich nu een oordeel over mensen, tracht planten en dieren te begrijpen. Dit maakt tevens deel uit van deze fase. Daarna van op zijn vroegst het 10de, 13de jaar, een pogen zich als gelijkwaardig in de wereld te tonen. Strijd om opname in de gemeenschap. Daarna: het bewustzijn van eigen onvolkomenheid, met een gelijktijdige honger naar contact met anderen. Verlangen één met hen te worden. De puberteitsjaren duren meestal tot rond het 20e jaar.

Volgende fase: de wereld neemt de aandacht in beslag. Eigen activiteit in die wereld is voor het "Ik" het enige belangrijke. Geestelijke problemen, zoal ontstaande, blijven meestal aan de oppervlakte. Zij worden zelden dieper doordacht. Zoeken naar feitenmateriaal en feitelijke kennis tot rond het 30e jaar. Hierbij gelijktijdig in de wereld een streven om zich een vaste positie te verwerven. Dit houdt wederom een strijd tegen de wereld in, vaak gepaard gaande met een bewustzijn van eigen meerderwaardigheid. Alles gaat eerder op eisende dan op vragende wijze. Dan 30e tot ongeveer 50e jaar. Periode van vergroeien met de wereld. Hier is niet meer alleen de wereld, of het "Ik" zonder meer belangrijk. De verhouding en samenhang tussen deze beiden is nu het belangrijkste en wordt op hoogste prijs gesteld. Hierbij een ontwaken van het persoonlijk bewustzijn in meer geestelijke zin. Afhankelijk van eigen instelling en omgeving, ook belangstelling voor godsdienst, esoterie en wat dies meer zij. Dit laatste neemt vooral toe naarmate de leeftijd groeit.

Van 40 tot ongeveer 60 jaar een pogen zichzelf te hervinden. Bij sommigen ook een pogen om terug te keren tot hetgeen zij eens waren op een leeftijd van ongeveer 30 jaar. Bij anderen eerst een zoeken naar de jeugd en frisse impuls. Daarna een samenvatten van eigen leven in enkele conclusies en zo een komen tot rijpheid en besluitkracht. Herinneringen spelen in deze fase een grote rol. Maar vooral de samenhang van het leven wordt wel uitermate belangrijk, ook in meer geestelijke zin. Idealistische gedachten, een zoeken naar geestelijke wijsheid, en filosofie komen in deze jaren sterk en meer praktisch ook op de voorgrond. Men kan zeggen, dat in deze periode veelal de sterkste ontwikkeling van het continueren van wat in de vorige jaren werd bereikt. Bij anderen een poging tot zelfhandhaving t.o.v. de wereld, resulterende in een stilstand van eigen denken en een zeer apodictisch optreden tegenover de wereld. In het eerste geval kan in deze jaren een zeer grote geestelijke wijsheid bereikt worden, bereikt men geestelijk en stoffelijk een zeer grote betekenis en waarde voor de wereld. In andere gevallen behoort men tot de zeer lastige, oudere mensen, die hun eigen plaats in de maatschappij niet kunnen aanvaarden.

Dit zijn dan de stoffelijke bewustzijnstoestanden, zoals dezen van de wieg tot het graf ongeveer optreden. Uitdrukkelijk vermeld ik hierbij dat de genoemde leeftijden ongeveer juist zijn aan de

hand van de tháns bestaande gemiddelden; het is echter lang niet zeker, dat ook werkelijk iédere mens deze perioden juist binnen de genoemde tijden doormaakt.

Vraag: Is dit voor vrouwen en mannen gelijk?

Antwoord: Qua bewustwording inderdaad gelijk. De verschillen in wereldwaardering en wijzen van wereldbenadering, zoals deze tussen man en vrouw optreden heb ik opzettelijk vermeden om een algemeen beeld te kunnen geven. Bovendien kunnen deze schijnbare verschillen misleidend zijn, waar wij te maken krijgen met een verschuiving van rijpheidsjaren, die niet altijd werkelijk zo is. De optredende verschuivingen zijn zeer relatief, waar weliswaar het verschijnsel zeer kan verschillen bij de seksen, maar de kernwaarde toch wel gelijk blijft.

Vraag: In de sferen onderscheidt men niet tussen heden, verleden en toekomst. Toch komt het voor, dat sprekers een spreekbeurt moeten laten passeren, omdat zij elders bezet zijn. Het aanzien van hogere geest wordt beschreven als een zich verplaatsend lichtverschijnsel. Tijd en ruimte schijnen in de sferen dus te bestaan. Zijn deze begrippen daar absoluut, of maken zij deel uit van het persoonlijkheidsbegrip?

Antwoord: Tijd en ruimte zijn relatieve waarderingen, zeker zodra wij in de geest komen. Dit houdt in dat geen vaste maatstaf kan worden aangelegd. Men kan echter spreken van tijd, waar het bewustzijn niet in staat is zich op één ogenblik (van) een punt van concentratie gelijktijdig alle andere punten van "zijn" te realiseren. Ook kan worden gesproken van ruimte, waar - ofschoon de afstand tussen punten niet meer of moeilijk kenbaar is - niet twee punten gelijktijdig erkend, of bereikt kunnen worden.

Vraag: Er is dus wel een ruimtelijk bestaan?

Antwoord: Ruimte is iets, wat ú meten kunt, voor ons niet. Voorbeeld? Wanneer u (als geest) zich in Amsterdam bevindt en u kunt door een gedachte meteen in New-York zijn, dan is het ruimtelijke begrip geheel anders, dan het op aarde bestaande. Aan de andere kant blijft het verschil Amsterdam New-York bestaan. In feite ben ik dus, zodra ik mij van N.Y. bewust ben, even ver daarvan verwijderd als in het geval van een normaal afgelegde reis. Maar ik kan wel in een breukdeel van een seconde in Amsterdam terug zijn. Het is mij niet mogelijk geheel gelijktijdig in beide plaatsen te zijn. Zo ziet de ruimte er dus voor ons uit. Het is ruimte, maar zij blijkt, voor zover wij dit na kunnen gaan, afhankelijk van denken. Dus in feite is hier klaarblijkelijk meer sprake van een persoonlijkheidsbewustzijn dan van een feitelijke afstand zover het de geest betreft.

Vraag: Tussen geest en wereld bestaat een zodanig verschil van bewustzijn, dat mens en geest slechts beperkt met elkaar in contact kunnen komen. Uw kennis omvat echter niet alleen de wetenschap, maar zelfs wat letterlijk in de courant staat. Zou u willen verklaren, hoe dit komt? Hoe komt u aan uw boekenkennis?

Antwoord: Wij kunnen aan de hand van wat de mens denkt, ons een beeld vormen over al wat er in de wereld geschiedt. Dit geldt voor elke geest, mits zij met het menselijke denken in contact is. Dit houdt tevens in, dat wij ook de normaal aardse gebeurtenissen en bezigheden kunnen leren kennen, wanneer ons dit de moeite waard lijkt. Ons blijkt nu, dat op aarde boeken, geschriften en couranten in het denken van de mens een zeer belangrijke plaats in kunnen nemen en dan de persoonlijkheid aanmerkelijk kunnen beïnvloeden. Wij bestuderen de gedachten, die als gevolg van het lezen o.m. op kunnen treden en komen zo tot een beeld, dat niet ver van uw werkelijkheid verwijderd zal zijn. Willen wij in staat zijn u op de juiste wijze te benaderen, dan moeten wij immers ook weten wat u beroert?

Vraag: De intensiteit, waarmee de mens opneemt wat hij in de kranten leest, is weinig sterk. Ik kan mij moeilijk voorstellen, dat dit een contact met uw wereld teweeg brengt.

Antwoord: Mag ik u erop wijzen, dat wij, indien wij dit zouden wensen zelfs zouden kunnen aflezen, wat sommige mensen gevoelen bij het lezen van advertenties, en zo de inhoud van gehele advertentiepagina's van de kranten zouden kunnen leren kennen. Er zijn altijd wel genoeg mensen, die zich over een bepaald onderwerp opwinden. Wanneer wij die mensen dus vinden, is het bericht, waarover het gaat voor ons geheel afleesbaar.

Vraag: Verwarren en verbijsteren de gedachten die van de wereld dwarrelen u niet? Mij dunkt, dat het moeilijk moet zijn daarin een draad te vinden.

Antwoord: Mag ik opmerken, dat juist het feit, dat wij allen uit uw wereld zijn voortgekomen, ons een grote mogelijkheid schenkt de draden te ontwarren en de feiten te begrijpen? Daarnaast bestaat voor ons een mogelijkheid om in zoverre afstand van deze wereld te nemen, dat een opgevangen impuls op vele andere punten getoetst kan worden. Ik meen wel, dat de verwarring voor ons nooit zo groot zal zijn, als u lijkt. De bijkomstigheden, die u verwarren, vallen vaak voor ons weg, zodat de hoofdzaken duidelijker kenbaar worden. Wij nemen slechts de details op, indien wij menen, dat wij daardoor grotere samenhang duidelijker tot uiting kunnen doen komen. Voor het opnemen van menselijke gedachten is concentratie onzerzijds nodig, tenzij op aarde in concentratie aan ons wordt gedacht.

Vraag: In Cor. I zegt Paulus: "Bij de zwakken ben ik als de zwakken enz. Ik pas mij aan bij het milieu om zo Jezus te verkondigen." Hoe ver gaat dit?

Antwoord: Zover als Jezus' leer dit toelaat. Op het ogenblik, dat de aanpassing een vervreemden van de aanvaarde leer betekent en het geloof verloochend zou moeten worden om een aanvaarding binnen een gemeenschap te verwerven, heeft dit geen zin meer. In zoverre de aanpassing het aanvaarden betekent van toestanden, die vreemd zijn aan het "Ik" meen ik, dat deze, om de leer te kunnen brengen, wel aanvaardbaar zijn. De grens ligt daar, waar menselijke gewoonten, gedrag en gebruiken in strijd komen met de leer, die men wil brengen.

Vraag: Er werd gezegd, dat u sedert 1200 met uw werk bezig bent, doch in die tijd zonder trancemedium werkte. Hoe werkte u dan?

Antwoord: Ik behoorde zelf in die tijd nog niet tot deze groep. Zij werkten toen o.m. door op te treden als verschijning, het wekken van dromen, het beïnvloeden van bewuste mensen - inspiratie waardoor eveneens resultaten konden worden bereikt. In die dagen werden dergelijke verschijnselen, dromen en inspiraties van grotere waarde geacht dan heden.

Vraag: Waren er in die tijd priesters, die u gemakkelijk kon bereiken?

Antwoord: Ik vrees, dat u bij het stellen van die vraag een verkeerde voorstelling van het toenmalige priesterdom doet blijken. Op de 100 priesters waren er in die dagen ongeveer 8 à 10, die goede priesters waren. Van hen waren dan nog weer 6 à 7 zo bekrompen, dat zij niet bereikbaar waren. Anderen konden bereikt worden, indien zij vrijwillig meewerkten en niet te zeer gebukt gingen onder de vreemde bevelen van hun - soms van een priesterlijke taak zich nauwelijks bewuste - meerderen. Automatisch schrift werd in die dagen praktisch niet gebruikt, omdat schrijven in die tijd een zeer bijzondere kennis was. Het getekende letterschrift, dat bestond, was voor ons zeer moeilijk te hanteren. Een enkele keer is dit wel gebeurd.

Vraag: A. Borgia schrijft automatisch door M. Bensom over muziek in zomerland. Zijn er daar instrumenten als hier? Hoe neemt u de trillingen van de muziek waar?

Antwoord: Zomerland is een sfeer, waarin de gedachte reeds scheppend is. Wanneer de mens denkt aan een instrument van bv. een fanfarekorps, kan hij in zomerland meteen daarover beschikken. Hij kan dan in gedachten dezelfde muziek daarmee produceren als op aarde. Hij wordt daarbij niet belemmerd door de onvolkomenheid van eigen kunnen. De gedachte is ook voor anderen waarneembaar. Uit het samenvloeien van de gedachten kan dan bv. orkestmuziek of koorzang voortkomen. Om dit mogelijk te maken wordt in sommige sferen, waar men nog aan geen vormen gebonden is, een met gedachten geschapen instrument gebruikt om dit mogelijk te maken. De muziek is dus ook voor anderen hoorbaar, waar deze berust op de gedachten en men bij ons gewoon is de gedachten van anderen te ontvangen.

Vraag: Wanneer men daar bv. een (het) vioolconcert van Beethoven wil spelen, moet men dit ook geheel kennen. Hoe kun je van muziek aflezen?

Antwoord: Men kan zich voorstellen, dat men de beschikking over deze muziek heeft. Daardoor put men dan de noodzakelijke kennis uit een algemeen bewustzijn. In de lagere sferen doet men dan door bv. naar de muziek te zoeken, datgene, wat men in hogere sferen later bewust leert doen: te leren en te putten uit het grote bewustzijn.

Vraag: Worden grote componisten door u geïnspireerd? Hoe moeten wij ons het bewust worden van de oorspronkelijke compositie voorstellen?

Antwoord: Ik durf er niet voor in te staan, dat wij "grote" componisten hebben geïnspireerd. De verschillen in waardering omtrent grootheid kunnen nl. tussen uw en onze wereld zeer

aanmerkelijk zijn. Wanneer wij muziek inspireren, dan is heel vaak geen sprake van een bewust willen inspireren onzerzijds. Eerder is het een in geestelijk zoeken opstijgen tot onze wereld van de geest van de componisten. Indien zo iemand met ons in harmonie komt, kan hij het antwoord op zijn gedachten waarnemen. Dit wordt dan meestal omgezet in een eenvoudige toonreeks, een thema, dat later, bij vergroting van harmonie door een reproducen, of overdenken daarvan, kan worden aangevuld met akkoorden, contrapunt, etc. Deze kern wordt weergegeven door de mens op aarde in notenschrift en later aangevuld - op zuiver aardse wijze - tot georkestreerd stuk.

Vraag: Op het eiland Bogor komen kruizen voor uit lavasteen gehakt. Zij stammen van de Indianen; de naar het oosten wijzende arm is langer dan de andere. Ouderdom onbekend. Kunt u hierover iets zeggen?

Vraag: Gezien de tijd helaas weinig. De oostwijzende arm wijst naar de opkomende zon. De kruizen werden, door hun richting en opstelling, bruikbaar om de ogenblikken te tonen, waarop de zon geëerd moest worden. De ouderdom van deze kruizen, die dus onmiddellijk in verband staat met de heersende zonnediens, kan aanmerkelijk variëren. Ik meen, dat de oudsten niet ouder kunnen zijn dan 4 à 5.000 jaar. De jongsten zullen nog geen 800 jaar oud zijn. Zij werden gemaakt door de beschaafdere volkeren, die langere tijd in grote Indianenrijken over vasteland en eilanden hebben geregeerd. Deze volkeren waren vuur- en zoonanbidders. In hun tijd reikte hun invloed over grote delen van de Amerikaanse continenten. In enkele gevallen reikte deze invloed tot boven de huidige Canadese grens. Zij lieten in hun invloedsgebieden veel van hun godsdienst achter. Wij vinden dan ook bv. bij de Navajo's en de Yaquistammen legenden, die wij in het zuiden vinden tot onder de Vuurlanders toe.

Vraag: Kunt u iets zeggen over liefde en haat. Hoe gaan dezen in elkaar over? In hoeverre zijn beiden identiek, of tegengesteld?

Antwoord: Liefde is een uitdrukking van eigen wezen, terug te vinden in een ander op een zodanige wijze, dat de beste eigenschappen en verlangens van het "Ik" in de ander schijnen te worden weerkaatst. Haat is het tegendeel. Men erkent in de ander al, wat in het "Ik" verwerpelijk is en nu in de ander geconcentreerd schijnt. In beide gevallen een volkomen richten van de eigen persoon op het object. Wanneer men zich de waarde van de ander begint te realiseren, dan kan liefde overslaan tot haat, daar men teleurgesteld is in de vermeende gunstige eigenschappen van het "Ik", die men in het object meende te zien, eigen slechtste gedachten en eigenschappen daarin legt. Omgekeerd kan de haat langzaam maar zeker zo vertrouwd maken met het wezen van het object, dat men zijn eigen goede kwaliteiten ook daarin gaat leggen. Hieruit ontstaat genegenheid en liefde. Beide eigenschappen, liefde en haat, ontstaan door vereenzelviging. Op aarde is dit veelal met bezitgedachte of vermeend bezitsrecht verbonden. Ook wat men haat, rekent men meestal tot eigen bezit of wezen. De ontkenning van dit recht is aanleiding tot de haat. Vaak wordt dit laatste niet gerealiseerd. Geestelijk gezien wordt de liefde een aanvaarden van het Goddelijke in een andere persoonlijkheid, de haat een zoeken naar het chaotische in een andere persoon.

Vraag: Hoe is uw oordeel over de morele herbewapening?

Antwoord: Het streven is lovenswaardig. De vraag is, of het mogelijk is deze gedachte in heel de wereld te wekken en in praktijk te doen brengen. Zo niet, dan blijven scheidingen bestaan, die een eenwording van de mensheid en het begrip van elkaar tegen blijven houden. Ik meen, dat deze richting niet slechts op haar stelling mag worden beoordeeld, maar tevens op hetgeen zij in feite volbrengt. Dit laatste is wel lovenswaardig, maar zeker niet overtuigend of voldoende.

Vraag: Is geweten o.m. een openbaring van een geleidegeest, of eigen geest, die zich tracht te openbaren in aanwijzingen of raad?

Antwoord: Wij mogen de mogelijkheid niet uitsluiten. Toch moet worden opgemerkt, dat geweten van de meeste mensen grotendeels bestaat uit datgene wat in de jeugd werd geleerd en de gewoonten, die deel van de persoonlijkheid zijn. Onderbewuste functies van het geheugen dus. Slechts weinig blijft dan nog over. Dit is veelal eerder een erkennen van goed en kwaad volgens eigen weten. De geleidegeest, of eigen geest, kan wel trachten de mens te wijzen, hoe te handelen of te gaan. Slechts indien dit gepaard gaat met een schuldbewustzijn in het "Ik" - onverschillig of dit op feiten, dan wel op gebruiken of gewoonten is gebaseerd, - zal de mens een dergelijke raad als de stem van het geweten waarnemen.

Opmerking: Er is een grote overeenkomst in stem van geweten bij de een en de ander.
Spreker: Ongetwijfeld. Wanneer wij echter zeggen, dat de stem van het geweten voortvloeit uit de verschillende levens, die wij hebben doorgemaakt, dan gaan wij, naar ik meen, toch te ver. In de verschillende levens werd een ervaring bereikt. Deze bepaalt wel vele belevingen en handelingen, maar heeft met wat men geweten noemt slechts in zoverre verband, dat in het geweten op het geleerde goed en kwaad, extra nadruk zal worden gelegd, wanneer het met de persoonlijkheid overeenstemt. In andere gevallen wordt de indruk, die het geweten maakt en dus ook de drang die er van uitgaat, veel minder groot. De uniformiteit vloeit grotendeels voort uit de eenheid van op een bepaalde tijd gangbare morele opvattingen op aarde. Een bewustzijn van goed en kwaad, volgens de gangbare moraal bestond te allen tijde. Het geweten functioneert in de eerste plaats als uitdrukking ervan. Het feit, dat de mens voor zelfbehoud is aangewezen op het leven in gemeenschappen, heeft zijn behoeften op dit gebied door scholing en denken tot een deel van het z.g. wereldgeweten gemaakt.

Vraag: Komt de inwendige stem niet van de Schepper? Er is toch maar één waarheid?
Antwoord: Er is inderdaad maar één waarheid, maar het geweten is geen weerspiegeling van de waarheid. Dit is een veel bestaande misvatting. Het geweten is de uitdrukking van eigen bewustzijn omtrent goed en kwaad, zoals dit bestaat in de huidige wereld. Gezien het leven op de wereld, bestaat er een wereldwet van leven, waarvan de grondslag ook in elke mens leeft. Ik weiger echter dit geweten te noemen, daar zij boven de vormen van de gemeenschap staat en een directe uitdrukking vormt van de menselijke relatie tot de kosmos.

Vraag: Wilt u toelichten: anima van de man, animus in de vrouw?
Antwoord: Elk menselijk wezen draagt de eigenschappen van de beide seksen in zich. Zuiver stoffelijke kwaliteiten en eigenschappen van de man kunnen in de vrouw voorkomen en omgekeerd. Dit wordt bepaald door met het geslacht in verband staande stoffen, hormonen. Bij verkeerde keuze van de geest, kan de man vrouwelijke, de vrouw mannelijke eigenschappen tonen op een voor de sekse niet passende wijze.

Wegens plaatsgebrek werden het "Schone Woord" en enkele vragen niet opgenomen.